

19.YÜZYILDA ECZACILIK ÖĞRENİNİ

Ecz.Mustafa SOYSAL
Soysal Eczanesi-Nazilli

Ösmanlı toplumu, tepeden yani hükümdar ve yakın çevresinden kaynaklanan batılılaşma adımlarını "ilmiye" denen din adamları sınıfının muhalefetini yatıştırarak atmaya çalışmaktadır. O muhalefet ki matbaa gibi yararlı bir aletin yurda girişini iki yüzyıl geciktirmiş, iki padişahın ve nice vezirin başını yemiştir.

Hicri 22 recep 1277 (miladi 1861) tarihli "Beledi ispençiyarlık sanatının icrasına dair nizamname" bu ortamda eczacılık öğrenimini geleneksel ile modern arasında telif etmeye çalışmaktadır. Nizamname hala geçerli olduğu 1915 yılında İstanbul Belediyesince hazırlanan bir eserden alınmıştır.

Fasl-ı Hamis (Beşinci Fasl)

30.Madde : Her kim ki beledi (kentsel) ispençiyar şakirdi (öğrencisi) olmak muradederse mekteb-i tıbbiye-i şahaneye gelip ve ceride-i mahsusuna kayıt ve tahrir olunup (yazılıp) yedine (eline) tahrir olunduğunu meşur (gösterir) bir kabulname verilecektir.

Ne lise diploması ne giriş sınavı. Şakirtliğe başlamak pek kolay. Ancak göreceğimiz arkada imtihanlar var. Başaramayan ömrü billah çıraklıktan veya kalfalıktan öteye gidemiyor.

31.Madde : Bir eczacı şakirdi usta olabilmek için laakal altı sene bir yahut birkaç mezun (izinli) eczacı dükkanlarında şakirtlik edecektir. Ve bu şakirtliği müddeti olan altı sene üçer sene itibariyle iki dereceye munkasim (bölünmüş) olup derece-i saniye (ikinci derece) müddetinde yani şakirtliğinin dördüncü senesinden bade (sonra) fransızca ve ilm-i hesap üzerine şayan-ı kabul bir imtihan verecek ve mekteb-i tıbbiye-i şahanede eczacılık derslerini takip edecektir.

32.Madde : Bir şakirt müddeti olan altı seneyi ikmal eyledikte eczacı ustası diploması almak için imtihana kabul olunacaktır. Ve kabule şayan imtihan verdikte yeddine mekteb-i tıbbiye-i şahane'den eczacı ustalığı diploması verilecektir.

33.Madde : İспенçiyar şakirtlerinden hiç bir şakirt bir dükkandan çıkacak olduğu vakitte ustasına laakal on beş gün mukaddem (önce) çıkacağını haber vermeyince ve ustası yedinden izni meşur (gösterir) bir şahadetname almadıkça çıkamayacaktır. Ve şakirtler ustasına çıkacağını ihbar eylediğini isbat için ustasından imzalı bir varaka (kağıt) ahzetmeye (almaya) muhtaç olacağından ustası şahadetnameyi ita eylemediği (vermediği) halde evvel şakirt keyfiyet-i hali umur-u tıbbiye nezaretine arz ve ifade edecek ve nezaret-i mezkure (anılan) tarafından da icabına bakılacaktır.

34.Madde : Hiç bir eczacı ustası bir şakirdi kabulnamesini yahut sair eczacı dükkanında şakirtlik etmiş ise evvel dükkanın ustasından izni meşur şahadetnamesini görmedikçe kabul etmeyecektir.

35.Madde : Bir eczacı şakirdi ustası razı olmadıkça onun dükkanından çıkıp laakal bin zira'dan (bir uzunluk ölçüsü) yakın mahalde bir ahir (başka) eczacı dükkanına gidemeyecektir.

Bu madde ile çırakların rakip eczacılar tarafına transferi önlenmektedir. Nizamnamenin 11.maddesi benzer şekilde usta çıkan şakirtlerin çalışmış oldukları eczanelere rakip olmalarını yasaklamaktadır.

Madde 11. : Usta çıkan bir eczacı şakirdi hizmet etmiş olduğu dükkanlara bin ziramam karib (yakın) yerde mutazarrır olacak ustanın ruhsat olmadıkça üç seneye kadar ne dükkan açabilir ne de bir dükkanı idare edebilir.

Şimdi de eczanelerin denetlenme ve gerekince cezalandırılmaları ile ilgili maddeleri görelim ve nizamnameyi bitirelim.

Eczacı dükkanlarının nezaret ve muayeneleri.

26.Madde : Altı ayda bir defa nizam üzere bila tahlif (hafifletilmeden) eczacı dükkanları nezaret ve muayene olunacağından başka fevkalade olarak dahi muayene ve nezaret olunacaktır.

27.Madde : Eczacı dükkanlarının muayene ve nezaretleri umur-u tıbbiye nezareti tarafından mahsusen nasb (atama) ve tayin olunmuş laakal üç memur ile yanlarında canibi zaptiyeden ve muayene olunacak dükkan daire dahilinde ise daire-i belediye tarafından bir memur dahi bulunacaktır.

39.Madde : Her altı ayda bir defa nezaret ve muayene olunan ispençiyar dükkanları mekteb-i tıbbiye-i şahaneye ellişer kuruş vereceklerdir. Fakat fevkalade olacak muayeneleri meccanen (bedava) olacaktır.

Fasl-ı sabi (yedinci fasıl)

Mücazat (cezalar) beyanındadır.

41.Madde : Ruhsatsız olarak ispençiyarlık sanatının icrası dükkanın kapatılmasını ve on mecdiyeden (mecdiye=20 kuruş) elli mecdiye altınına kadar ceza-i nakdi itasını istilzam edecektir (gerektirecektir).

42.Madde : İcra-i sanata mezun olan ispençiyarların işbu nizamnameye muhalif hareketleri zuhurunda ahkam-ı nizamiyeye mugayir (aykırı) bulunan eşyanın külliyen (tümüyle) zabtı ve bir mecdiye altınından elli mecdiye altınına kadar ceza-i nakdi ahzi ve dükkanın üç aydan ziyade olmamak üzere kapatılması ve iki seneyi tecavüz etmemek (aşmamak) üzere yedinde bulunan ruhsatnamenin istirdadı (geri alınması) ve yedinde bulunan ruhsatnamenin bütün bütün ahzi (alınması) cezalarıyla mücazat olunurlar.